

Aanvulling op traditioneel vestigingsonderzoek

Bedrijfsverplaatsing en het personeel

Het ABP-kantoor te Diemen. Verplaatsing vond weinig instemming bij het personeel.
Foto: Martijn Gallenkamp

Al jaren doen geografen onderzoek naar bedrijfsverplaatsingen en naar de motieven die aan de keus van een nieuwe vestigingsplaats ten grondslag liggen. Zelden krijgen onderzoekers echter de kans om de besluitvorming ten behoeve van een locatiekeuze van nabij te volgen. Een instelling had plannen voor een samenvoeging van twee van haar kantoren op een nieuwe locatie. Het Instituut voor Sociale Geografie van de Universiteit van Amsterdam werd gevraagd een onderzoek¹ ter ondersteuning van de besluitvorming te doen. Hierbij bleek een belangrijke rol voor het personeel weggelegd.

CLAARTJE MULDER *

De bedrijfseenheid Externe Administraties van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds zit, als erfenis uit het verleden, met een spreiding van haar activiteiten over drie vestigingsplaatsen: Diemen, Zoetermeer en Heerlen. Al enkele jaren zijn er ideeën om de vestigingen in het westen des lands samen te voegen. De laatste tijd zijn deze ideeën in een stroomversnelling terechtgekomen. Zeer binnenkort zal die besluitvorming (definitief?) worden afgerond. Hier wordt het verloop van de besluitvorming tot nu toe besproken.

Externe Administraties (EA) is de bedrijfseenheid van het ABP die de uitkeringen en pensioenen behandelt die buiten de ABP-wet (die de ambtenarenpensioenen regelt) vallen, maar wel wettelijk aan het ABP zijn opgedragen. Dat zijn onder andere overzeese pensioenen en uitkeringen aan vervolgingsslachtoffers. De EA-vestigingen Diemen en Zoetermeer houden zich voornamelijk bezig met de uitvoering van de Wet Uitkering Vervolgingsslachtoffers (WUV) en de Wet Indisch Verzet (WIV). Het werk voor zowel WUV als WIV is op lange termijn een aflopende zaak. Tot nu toe echter heeft de hoeveelheid nieuwe uitkeringsaanvragen de voorspellingen steeds overtroffen.

De uitvoering van de WUV werd in 1983 opgedragen aan het ABP.

Bij de overgang in 1983 kwamen de desbetreffende medewerkers in dienst van het ABP. Voor het *Stichtingspersoneel* betekende dat een verplaatsing van Amsterdam (Rijnspoorplein) naar het ABP-kantoor Diemen-Zuid. Een deel van het *Zoetermeerse personeel* verhuisde naar een tweede kantoor in Zoetermeer. Het ABP kreeg een afdeling WUV met één afdelingshoofd voor Diemen en Zoetermeer samen.

In die tijd werd er tussen Diemen en Zoetermeer frequent heen en weer gependeld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in 1984 binnen de afdeling WUV werd gesproken over het samenvoegen van de vestigingen. Destijds bleef het bij een uitspraak dat binnen enkele jaren zou moeten worden bezien of samenvoeging noodzakelijk was.

Concentratie

In 1987 volgde de reorganisatie van het ABP in de vorm van een overgang naar een bedrijfseenhedenstructuur. De uitvoering van de WUV en aanverwante wetten werd ondergebracht bij de bedrijfseenheid EA. De directeur en het grootste deel van het management van EA werden gevestigd te Heerlen, terwijl Diemen en Zoetermeer meer los van elkaar zijn komen te staan. Ge-

volg: een sterke vermindering van de pendel tussen Diemen en Zoetermeer en een vermeerdering van de pendel tussen Heerlen en elk van beide andere vestigingen. Naar aanleiding van de vorming van de bedrijfseenheid EA ontstond binnen het ABP hernieuwde aandacht voor het locatievraagstuk. Begin 1987 besloot de hoofddirectie van het ABP dat gestreefd zou worden naar *concentratie*. Verplaatsing van de gehele bedrijfseenheid naar Heerlen werd volstrekt onhaalbaar geacht, gezien de toezeggingen die aan het personeel in Diemen en Zoetermeer waren gedaan over het behoud van werkplaats in het westen des lands. De operatie zou dan ook beperkt worden tot concentratie van de vestigingen in het westen, in Diemen, op korte termijn.

Protest

Hier komt de Dienstcommissie (personeelsraad) in beeld. De (Interim) Dienstcommissie was tegen samenvoeging, maar vooral tegen samenvoeging op één van de huidige vestigingsplaatsen. Dat zou immers betekenen dat een deel van het personeel er flink op achteruit zou gaan (zeker voor openbaar-vervoergebruikers is de afstand tussen Diemen en Zoetermeer slechts met veel moeite te overbruggen) en een deel helemaal niet. De Dienstcommissie voorzag dat terugdraaien van het samenvoegingsbesluit onhaalbaar was, maar zette zich wel in voor een bijstelling van het besluit in de richting van een samenvoeging op een locatie tussen Diemen en Zoetermeer in.

Er volgde nader overleg tussen de Dienstcommissie en de toenmalige EA-directeur ad interim. Hieruit ontstond een *notitie* waarin werd gepleit voor het handhaven van de vestigingen Diemen en Zoetermeer tot 1 januari 1990, daarna zou samengevoegd moeten worden als daarmee een duidelijke kostenbesparing bereikt zou kunnen worden. De nieuwe vestigingsplaats zou volgens de notitie geschikt moeten zijn voor de acquisitie van nieuw werk, goed bereikbaar moeten zijn vanuit Heerlen én op een aanvaardbare reisafstand van de huidige woonplaatsen van de medewerkers moeten liggen. Niet Diemen dus, maar Utrecht of Woerden op loopafstand van het NS-station. Binnen EA werden de opties Utrecht en Woerden sindsdien als uitgangspunt gehanteerd.

Nieuwe vestigingsplaats

De hoofddirectie stelde haar besluit naar aanleiding van de notitie in zoverre bij, dat Diemen niet meer werd aangewezen als de nieuwe vestigingsplaats. De vraag welke vestigingsplaats het meest geschikt was zou beantwoord worden op basis van een

in te stellen onderzoek, mede gericht op de sociale aspecten verbonden aan standplaatswijziging. Met andere woorden: niet alleen was de besluitvorming weer opengemaakt, ook werd expliciet rekening gehouden met de gevolgen voor het personeel. Binnen EA werd vervolgens een werkgroep opgericht, met daarin onder andere de directeur EA en twee leden van de Dienstcommissie, met als doel het doen van nadere voorstellen aan de hoofddirectie voor een nieuwe locatie. Het Instituut voor Sociale Geografie werd ingeschakeld voor het verrichten van het onderzoek.

De verplaatsing bleek weinig instemming van het personeel te krijgen. Verder bleek samenvoeging in organisatorisch opzicht weinig op te leveren, gezien het geringe aantal functionele contacten tussen Diemen en Zoetermeer. Wilde men naar Utrecht verplaatsen, wat duidelijk de voorkeur van het personeel had boven Woerden en ook qua reisafstanden gunstiger bleek te liggen, dan moest men rekening houden met relatief hoge huurprijzen van kantoorruimte.

Afgaand op het oordeel van de respondenten over de denkbaarheid van meeverhuizen, het zoeken van een andere baan en stoppen met werken naar aanleiding van de verplaatsing, bleek het ABP rekening te moeten houden met een flink aantal verhuizingen (maximaal 40%) en een nog groter aantal afvallers (maximaal zelfs 60%). Dat deze maxima niet tegelijk gehaald zouden worden was ook duidelijk, daar tegelijk een

kwart aangaf verhuizen noch afvallen denkbaar te achten. Duidelijk was dat samenvoeging in Utrecht een flinke kostenpost zou opleveren aan verhuis- en reiskostenvergoedingen en het wegwerken van expertiseverlies.

Momenteel ziet het er naar uit dat de werkgroep naar aanleiding van de bevindingen van het onderzoek en de eigen berekeningen van kosten en baten de hoofddirectie zal adviseren van de verplaatsing af te zien.

Ondernemingsraden

Wat de hoofddirectie uiteindelijk ook zal besluiten, in het besluitvormingsproces tot nu toe heeft de positie van het personeel een zeer belangrijke rol gespeeld. Het zou interessant zijn om na te gaan in hoeverre dat doorgaans het geval is. Er is tenminste één geval bekend van een bedrijfsverplaatsing waarbij naar aanleiding van afspraken met ondernemingsraad en vakbond een randvoorwaarde werd gesteld aan de keus van een nieuwe vestigingsplaats. Dit was bij de verplaatsing van de Heineken-brouwerij van Rotterdam naar Zoeterwoude, beschreven door Ter Hart². Afspraak was toen dat de pendelafstand niet meer dan 30 km zou bedragen.

Het is zeer wel mogelijk dat dit soort afspraken en overwegingen juist de laatste tijd meer een rol spelen dan voorheen, doordat ondernemingsraden meer invloed zijn gaan uitoefenen en werknemers minder bereid en in staat zijn hun hele huishouden te laten meeverhuizen (tweeverdieners!). Be-

drijfsverplaatsingen over zeer lange afstand (PTT naar Groningen of ABP naar Heerlen) zijn daardoor zeer onwaarschijnlijk geworden.

In dit onderzoek konden de rol van de personeelsraad en overwegingen met betrekking tot het personeel achterhaald worden. Het is echter de vraag of in het traditionele vestigingsplaatskeuzeonderzoek (een enquête achteraf naar de motieven om een bepaalde vestigingsplaats te kiezen) dit soort invloeden en overwegingen boven water komen. De kans daarop wordt groter als niet alleen naar moeten wordt gevraagd, maar ook naar randvoorwaarden en de wijze van ontstaan daarvan. Kennis hiervan is noodzakelijk als men werkelijk wil achterhalen hoe de keus van een vestigingsplaats tot stand komt.

* Sociaal-Geografe en werkzaam bij het Planologisch en Demografisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

1. Claartje Mulder, Hans Blaas, Pieter Terhorst en Jacques van de Ven: *Een nieuwe vestigingsplaats voor ABP/Externe Administraties? Een onderzoek vooraf naar de gevolgen van een voorgenomen bedrijfsverplaatsing*. Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam, 1988.

2. Dr H.W. ter Hart: *Commercieel vastgoed in Nederland, een terreinverkenning*. Deventer/Vlaardingen, 1987, p.28.

Ingezonden mededeling

ZE KENT IEDEREEN UIT DE BUURT, MAAR ZOU GRAAG WAT LIEFDE KRIJGEN.

Sommige kinderen kom je overal tegen. Kinderen die de straat op hun duimpje kennen. Bij iedereen over de vloer komen. Maar zich nergens thuis voelen. Omdat niemand tijd voor ze heeft. Omdat ze iedereen voor de voeten lopen. Omdat ze nergens de warmte vinden waar thuis zo'n schrijnend gebrek aan is. Kinderen waarvan de ouders wel iets anders aan hun hoofd hebben, dan de opvoeding van hun kind.

De Stichting Europa Kinderhulp trekt zich '1 lot van deze kinderen aan. Kinderen van 6 tot 13 jaar. Uit West-Duitsland, Frankrijk, Nederland, Noord-Ierland, Engeland en Oostenrijk. Kinderen uit krattenwijken en buurten met weinig speelruimte. Kinderen uit gezinnen die krap behuist zijn. Waarvan de ouders er onderdoor dreigen te gaan door bijvoorbeeld ziekte of financiële problemen. Maar ook kinderen die materieel gezien niets tekort komen, maar om aandacht en begeleiding vragen.

De Stichting Europa Kinderhulp wil ze laten kennismaken met een wereld vol warmte en genegenheid. De wereld waarin wij wonen. Daarvoor zoeken we gastgezinnen. Ouders die over voldoende begrip en vooral geduld beschikken om zo'n kind voor enkele weken in huis te nemen. Er staat geen vergoeding tegenover. Maar het geluk dat u zo'n kind bezorgt, zal onbetaalbaar blijken.

STICHTING EUROPA KINDERHULP

BEZORG ZO'N KIND DE VAKANTIE VAN HAAR LEVEN.

Voor meer informatie. Antwoordnummer 1500, 1200 VK 's-Graveland.

Advertentie

MAKELAARDIJ BEGINT MET HET JUISTE FUNDAMENT.

Wie voor zichzelf wil beginnen als makelaar, heeft een solide, op de praktijk gericht fundament nodig. Dat geldt evengoed voor mensen die werken op een makelaarskantoor, een exploitatiemaatschappij van onroerend goed, een assurantiebedrijf, of bijvoorbeeld een bouw- of aannemingsbedrijf. De opleiding Makelaar Onroerend Goed van ISW/Opleidingen biedt u naast de noodzakelijke theoretische kennis ook toegespitste praktijkkennis. Gastdocenten uit de makelaarspraktijk staan daar borg voor. Stuur de bon op voor nadere informatie of bel: 071-25 85 85.

Makelaar o.g. 3-jarige avondopleiding en repetitiecursus gericht op het erkende SVM-examen. Cursusplaatsen: Amsterdam, Arnhem, Breda, Eindhoven, Groningen, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Zwolle. Aanvang: september.

Uitknippen, invullen en in een envelop zonder postzegel versturen naar: ISW/Opleidingen, Antwoordnummer 10120, 2300 VB Leiden.

Dhr./Mevr.: _____

Straat: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Ik ben geïnteresseerd in de opleiding Makelaar o.g.

ISW/OPLEIDINGEN ISW
SCHUTTERSVELD 9, 2316 XG LEIDEN. TELEFOON 071-25 85 85.